

زنده باد کمون؟ قیام طبقه کارگری که دنیا را به لرزه در آورد

جولیان کومان^۱

ترجمه‌ی هیمن رحیمی

در این نبرد اگر دشمن پیروز شود، حتی مرده‌ها هم در امان نیستند. «والتر بنیامین»

مقدمه مترجم: یادآوری‌ها همواره بخشی از وفاداری به جنبش‌ها و انقلاب‌ها است، خواه یک انقلاب توانسته باشد به موفقیت دست یابد و پیروز میدان شود و یا اینکه شکست خورده و در هم کوبیده شود. در میان یادآوری شورش‌ها همواره آنانکه سرکوب شده‌اند بیشتر ماندگارند تا آنانکه موفق شده‌اند، چه بسا بدین دلیل که در انقلاب پیروز، انقلاب شاید نتوانسته باشد کاملاً به پیروزی دست یافته باشد و در میانه راه همان گذرگاه قدیمی را ادامه داده باشد. در بین شورش‌های سرکوب شده کمون پاریس و ۷۲ روزی که طبقه کارگر و مردم حاشیه‌نشین پاریس قدرت را در این شهر در دست داشتند و در نهایت پس از ماجرای هفته خونین به بی‌رحمانه‌ترین شکل ممکن سرکوب شدند، جایگاه ویژه‌ای دارد. در پاریس و فرانسه کم نیستند شورش‌هایی که علیه حاکمیت به پا می‌خیزند و حاکمیت را وادار به سازش می‌کنند. نمونه آخر از این شورش‌ها جنبش جلیقه زردها است که این بار نیز در میان لایه‌های زیرین و طبقه بی‌ثبات کار جامعه پاریس شروع به گسترش کرد. در برابر سنت رادیکالیسمی که در فرانسه وجود دارد نیروهای ارتجاعی و محافظه کار هم همواره دارای قدرت و نفوذ هستند که ریشه‌های آن به همان سنت پادشاهی فرانسه برمی‌گردد که دارای یکی از قدرتمندترین طبقه‌های فنودال در اروپا بود. امسال مصادف با ۱۵۰مین سالگرد کمون شهردار چپ‌گرای پاریس به همراه بخش زیادی از شورای این شهر اقدام به یادبود کمون کرده است، در همین حال

1- Julian Coman

نیروهای راست گرا که همواره حتی از یاد کردن هم وحشت دارند اقدام به مخالفت با این یادبود کردند و فضای شهر پاریس را دو قطبی کرده‌اند. مقاله در حین آماده‌سازی برای این یادبود نگاشته شده است و از فضای این شهر و نمادها و سخنان طرفین صحبت می‌کند. شاید این مواجهه با رویداد تاریخی چیزی نظیر تزه‌های تاریخ بنیامین باشد که بایستی اکنون به درون رویداد گذشته بازگشت و از نو به همان تاریخ برگشت تا بتوانیم در مورد آن رویداد تاریخی قضاوت کنیم و از نو به مردگان بنگریم و ببیندیشیم آیا اکنون پس از آن فاجعه وضع بهتر شده است یا خیر.

همچنان که پاریس خود را برای صدوپنجاهمین سالگرد کمون آماده می‌کند، چشم‌انداز کموناردها برای فرم جدیدی از دموکراسی رادیکال برای یک بار دیگر فرانسه را [به دوجناح] تقسیم کرده‌است. چند سال پیش، وقتی کارگران راه‌آهن در مقابل اصلاحات پیشنهادی حکومت به تظاهرات پرداختند، یک بنر در میان جمعیت همچون صاعقه‌ای از گذشته انقلابی فرانسه جلوه می‌کرد. نوشته‌ای که می‌گفت: «ما به مه ۶۸ اهمیتی نمی‌دهیم. ما ۱۸۷۱ را می‌خواهیم.»

پیام این پلاکارد این بود که معترضان شوخی ندارند. این روزها، شورش دانشجویان در سال ۱۹۶۸ و دستورالعمل‌های آن مبنی بر اینکه «واقع بین باش ... غیرممکن را مطالبه کن» با نوستالژی دل‌انگیزی به یاد آورده می‌شود. اما در سالگرد تحولات انقلاب فرانسه، خاطره کمون پاریس ۱۸۷۱ و سنگربندی‌های خونین‌اش وضعیت وخیم‌تر و تاریک‌تری دارد. ماتیلد لارر^۲، که یک تاریخ‌نگار با تخصص در جنبش‌های رادیکال قرن ۱۹ فرانسه است، می‌گوید «برخلاف ۱۷۸۹، کمون هرگز کاملاً با یک داستان ملی آمیخته نشده بود.» وحشی، آنارشیست و تحت سلطه فقرای پاریس [سخنانی است که از طرف گروه‌هایی] که از کمون متنفر بودند نظیر بورژوازی لیبرال، محافظه‌کاران و سلطنت‌طلبان راست‌گرا شنیده می‌شود. سرکوب و وحشیانه کمون توسط ارتش فرانسه و اعمال خشونت‌آمیز خود [کمون]، زخم‌هایی ایجاد کرد که هرگز التیام نیافتند. لارر می‌گوید: «کمون ۱۸۷۱ تبدیل به بخشی از حافظه جمعی مورد اجماع عمومی نشد.» در جامعه آبرومند، کمون به‌نوعی فراروی از محدوده قلمرو خود دیده‌شده‌است.

اما دقیقاً ۱۵۰ سال پس از آن، «کموناردها» در حال بازگشت هستند و پاریس را دوباره دو شقه می‌کنند. به مناسبت سالگرد کمون، شهردار پاریس، آن ایدالگو^۳، درخت یادبودی را این ماه در مون‌مارتر^۴، به یاد بقایای شورش خواهد کاشت. میدان لوئیز میشل^۵، که به نام مشهورترین کمونارد زن نام‌گذاری شده‌است،

- 2- Mathilde Larrère
- 3- Anne Hidalgo
- 4- Montmartre
- 5- Place Louise Michel

توسط پارسی‌هایی پر می‌شود که نقاشی‌هایی یک‌دست سیاه به اندازه طبیعی از نانو‌ها، کفشان و زنان رخت‌شورخانه‌ای را حمل می‌کنند که کنترل پایتخت را در ۱۸۷۱ به دست گرفتند. این رویداد با عنوان *Nous La Commune* (ما کمون) مجموعه‌ای از نمایشگاه‌ها، سخنرانی‌ها و کنسرت‌ها، نمایشنامه‌ها و شعرخوانی‌ها را آغاز می‌کند و تا ماه مه ادامه دارد. مطابق گفته‌های لورنس پاتریس^۶، عضو شورای پاریس که مسئولیت نظارت بر سالگرد را بر عهده دارد، زمان آن رسیده است که انقلابیون سال ۱۸۷۱ به‌عنوان پیشگامان رادیکال شناخته شوند. وی گفت: «ما در مورد گروه بزرگی از شهروندان صحبت می‌کنیم که دور هم جمع شدند تا سرنوشت خود را به دست بگیرند.» «آنچه کمون برای آن ایستادگی کرد رنگ و بوی مدرنیته داشت و آرمان‌هایش به آنچه امروز برخی از مردم می‌خواهند نزدیک بود.»

«کموناردها برای داشتن نمایندگان سیاسی قانونی و پاسخگو جنگیدند. آنها می‌خواستند حق رأی به زنان بدهند که نقش بسزایی در کمون داشتند. آنها از دستمزدهای برابر دفاع کردند و خانه‌های خالی را برای اسکان بی‌خانمان‌ها فراهم کردند. کمون برای خارجی‌ها تابعیت و دسترسی آزاد به قانون را فراهم کرد. شباهت‌های زیادی با امروز وجود دارد.»

به بیانی ملایم، این تحلیل با تأیید جهانی روبرو نشده است. این ادای احترام باعث خشم محافظه‌کاران از جمله رودلف گرانیر^۷، مشاور در مونمارتر و از اعضای شورای شهر پاریس، شده است. گرانیر قصد دارد رویداد محل لوئیز میشل را تحریم کند. او به مجله *دیدهبان*^۸ گفت: «این عملی تحریک‌آمیز است. من با بزرگداشت مشکلی ندارم، اما با یک جشن چرا. گوش کنید، وقتی چپ از کمون دفاع می‌کند، شبیه همان دفاعی است که چپ از کمونیسم می‌کند. آنها می‌گویند ایده‌ها زیبا بودند، فقط به درستی اجرا نشده‌اند.»

«اما چه صحبت کمونیسم در میان باشد یا کمون سرانجام کار خون‌ریزی خواهد بود، و وقتی یک ایدئولوژی با کشتار تنیده باشد، به نظرم سیاست جایی برای جشن گرفتن این ایدئولوژی نیست.»

ماه گذشته، گرانیر در طی یک جلسه آتشین در هتل دو ویل^۹ پاریس، ایدالگو را به سوءاستفاده از این سالگرد برای تقویت موقعیت خود در جناح چپ قبل از انتخابات ریاست جمهوری سال آینده متهم کرد. محافظه‌کاران پاریس همچنین به یارانه دادن شورا برای انجمن دوستان کمون اعتراض دارند؛ سازمانی که گرانیر ادعا می‌کند «خسونت‌آمیزترین وقایع خود را تجلیل می‌کند.» با شعله‌ور شدن آتش اختلافات، لوموند صفحه‌ای را به این ردیف اختصاص داد، با عنوان: «کمون ۱۸۷۱: یک سالگرد بسیار پرتنش.»

6- Laurence Patrice

7- Rudolph Granier

8- Observer

9 Hôtel de Ville

لارر می‌گوید، یک قرن و نیم بعد، در فرانسه پسا صنعتی، یک طبقه بی‌ثبات کار جدید با درآمد ناچیز خواسته‌های مشابهی را مطرح می‌کند. جنبش‌های مردمی خارج از جریان اصلی سیاسی شروع به یادآوری خاطرات سال ۱۸۷۱ می‌کنند. در سال ۲۰۱۶، در حالی که تظاهرکنندگان مرکز پاریس را اشغال می‌کردند و مجالس شبانه را در میدان جمهوری برگزار می‌کردند، این میدان به‌طور غیررسمی به میدان کمون^{۱۲} تغییر نام داد. شعارهای بعضاً خشونت‌آمیز جنبش gilets jaunes (جلیقه زردها) - «مردم فرمان‌روا هستند»، «مقامات منتخب، شما پاسخگو هستید» - روح کموناردها را در خود داشت، اگرچه فهم تاریخی معترضان گاهی اوقات متزلزل بود. در یک نقاشی دیواری در کنار کلیسای مقدس سکره‌گر^{۱۳} در مون‌مارتر، که به‌طور گسترده در شبکه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته شد، خوانده شده‌است: «کمون پاریس ۱۷۸۱ / جلیقه زردهای ۲۰۱۸»^{۱۴}.

گرانیر می‌گوید: «نقاط اشتراک زیادی با جنبش جلیقه زردها وجود دارد. انقلاب و نبرد با بی‌عدالتی یک سنت فرانسوی است. اما تفاوت عمده با قرون گذشته این است که اکنون ما یک حکومت قانون داریم. من نمی‌توانم درک کنم که چرا یک جنبش سیاسی می‌خواهد یک جنبش شورشی مانند کمون را جشن بگیرد. این مرا شوکه می‌کند.»

لارر می‌گوید: «محافظه‌کاران در مورد این موضوع بسیار حساس می‌شوند، زیرا اکنون در خیابان‌ها و دیوارها در مقابل آنها است. کمون درباره قدرت متمرکز، دموکراسی نمایندگی و حاکمیت مردمی سؤالاتی را مطرح کرد. جلیقه زردها سؤالات مشابهی را مطرح کردند، البته در زمینه‌ای متفاوت. آیا واقعاً توسط مقامات منتخب و دموکراسی نمایندگی مان به ما خدمتی می‌شود؟ آیا راه دیگری برای برقراری حاکمیت مردمی وجود ندارد؟ این مضامین دوباره احیا شده‌اند و به همین دلیل است که در سوی جناح دیگر، از احترام گذاشتن به خاطره کمون امتناع می‌شود.»

با افزایش نزاع، سکره‌گر که بر فراز لوئیز میشل در مون‌مارتر ظاهر می‌شود، به داخل درگیری کشیده شده‌است. باسیلیکای عظیم سفید، یکی از بزرگترین جاذبه‌های گردشگری پاریس، به‌عنوان یک عمل توبه ملی پس از نتیجه فاجعه‌بار جنگ فرانسه و پروس قلمداد شده‌است. با شروع کار ساخت و ساز، با کمک‌های مالی شخصی، این امر به‌طور جدایی‌ناپذیری با خصومت کاتولیک‌ها نسبت به کمون در ارتباط بود.

12- Place de la Commune

13- Sacré Coeur

14- La Paris Commune of 1781 [sic] / Gilets jaunes 2018

برای جلوگیری از ارسال پیام‌های ناخوشایند و مختلط، شورای شهر تصمیمی را که امسال برای دادن وضعیت ذکر شده به کلیسا در نظر گرفته بود، که طبق آن می‌تواند یارانه‌های دولتی را دریافت کند، به تعویق انداخته‌است. گرانیر می‌گوید: «افرادی در ائتلاف ایدالگو وجود دارند که می‌خواهند سکره‌گر نابود شود زیرا آن را به عنوان یک بنای یادبود علیه کمون می‌بینند.» او ادامه می‌دهد: «بعد از نوتردام، این پربازدیدترین کلیسای پاریس است. بازنویسی تاریخ برای به‌دست آوردن امتیازات سیاسی روشی آبرومندانه برای سیاست‌ورزی نیست.»

پاتریس تا حدودی از این شور و اشتیاق عمومی مبهوت است و جنگهای فرهنگی کمون را به حساب ناامیدی مخالفان خود برای نمایش صلاحیت محافظه‌کار خود می‌گذارد: «در دوران ماکرون، فرانسه رئیس جمهوری دارد که ادعا می‌کند فراتر از چپ و راست است اما بیشتر و بیشتر مانند یک راست‌گرا رفتار می‌کند. فضای سیاسی برای محافظه‌کاران بین رئیس جمهور و [رهبر حزب حرکت ملی] مارین لوپن در جبهه راست افراطی فشرده شده‌است. این جنجال در مورد آنها است که مشخصات خود را سخت‌تر می‌کنند.»

او امیدوار است که به محض شروع رویدادها، جنگ کلمات فراموش شوند: «این بزرگداشت‌ها راجع به جشن گرفتن خشونت نیست. و باید به یاد داشت که این کموناردها بودند که بالاترین قیمت را برای قیام، در هنگام مرگ و تبعید پرداخت کردند.»

در مورد جنجال سکره‌گر، پاتریس یادداشتی مصالحه‌آمیز ارائه می‌دهد و می‌گوید: «من دلیلی نمی‌بینم که در نهایت چرا این کلیسا مانند سایر کلیساها وارد لیست نشود. این تصمیم برگردانده شده‌است، فقط همین. مردم استدلال‌هایی بسیار تهاجمی ارائه داده‌اند اما بحث بر سر یادآوری برهه‌ای است که برای حافظه جمعی شهر سازنده است. اگر پاریس را دوست دارید و اینجا زندگی می‌کنید، دانستن تاریخچه آن مهم است.»

دشمنی‌های قدیمی به‌سختی می‌میرند. در سال ۱۸۷۵، هنگامی که سنگ اول سکره‌گر گذاشته شد، یکی از سرمایه‌گذاران اصلی آن تحقیر خود را نسبت به کموناردهای شکست خورده آشکار کرد. هوبرت روهول دو فلوری^{۱۵} گفت: «برای همه کسانی که دین و کشور خود را دوست دارند، ساخت یک کلیسا در محلی که توپ‌ها را به علت قیام ربوده‌اند، باعث خوشحالی خواهد بود.»

بهار امسال، وجه دیگر ماجرا روایت خواهد شد.

این مقاله ترجمه‌ای است از:

Vive la Commune? The working-class insurrection that shook the world/ The Guardian/ 7 Mar 2021

کومان، جولیان. «زنده باد کمون؟ قیام طبقه کارگری که دنیا را به لرزه در آورد»، ترجمه‌ی هیمن رحیمی،
دموکراسی رادیکال، ۱۴۰۰/۰۶/۲۴، دریافت از: <https://radicald.net/5m2c>